

O‘zbekiston
Respublikasining
QONUNI

ЗАКОН
Республики
Узбекистан

Касаба уюшмалари тўғрисида

Қонунчилик палатаси томонидан 2019 йил 24 октябрда
қабул килинган
Сенат томонидан 2019 йил 30 ноябрда
маъқулланган

1-боб. Умумий коидалар

1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади

Ушбу Қонуннинг мақсади фуқароларнинг касаба уюшмаларига бирлашиш хуқуқини амалга ошириш, шунингдек касаба уюшмаларини тузиш ва уларнинг фаолиятини ташкил этиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солишдан иборат.

**2-модда. Касаба уюшмалари тўғрисидаги конун
хужжатлари**

Касаба уюшмалари тўғрисидаги конун хужжатлари ушбу Қонун ва бошқа конун хужжатларидан иборатdir.

Қонун хужжатларида ушбу Қонунни Ўзбекистон Республикаси Куролли Кучларида, ички ишлар органларида, Давлат хавфсизлик хизматида, Миллий гвардиясида ва бошқа ҳарбий тузилмаларда кўллашнинг ўзига хос хусусиятлари белгиланиши мумкин.

Агар Ўзбекистон Республикасининг ҳалқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг касаба уюшмалари тўғрисидаги конун хужжатларида назарда тутилганидан бошқача коидалар белгиланган бўлса, ҳалқаро шартнома коидалари қўлланилади.

3-модда. Асосий тушунчалар

Ушбу Қонунда куйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

касаба уюшмаси – фуқароларнинг ўз фаолияти ёки ўкиши тури бўйича умумий касбий манфаатлари билан боғлик бўлган, уларнинг меҳнатга оид, бошқа ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларини ифодалаш ҳамда ҳимоя қилиш мақсадида тузиладиган, ўз устави асосида фаолият кўрсатадиган ихтиёрий жамоат бирлашмаси;

бошланғич касаба уюшмаси ташкилоти – бир ёки бир нечта иш берувчидан ишлайдиган ёки тегишли таълим муассасасида ўқийдиган касаба уюшмаси аъзоларининг тегишли касаба уюшмаси устави асосида фаолият кўрсатадиган ихтиёрий бирлашмаси;

касаба уюшмаларининг бирлашмаси – ходимларнинг касбий, меҳнатга оид, ижтимоий-иктисодий ҳукук ва манфаатларини амалга ошириш ҳамда ҳимоя қилишда ҳаракатларнинг мувофиқлаштирилишига ва бирлигига эришиш мақсадида тармоқка доир, худудий ёки касбий ўзига хосликни ҳисобга оловчи бошқа белги бўйича тузиладиган ихтиёрий бирлашма;

касаба уюшмасининг бўлинмаси – касаба уюшмасининг уставига мувофиқ ташкил этиладиган, тегишли худудда унинг вазифаларини ёки вазифаларининг бир қисмини амалга оширадиган бўлинма.

4-модда. Касаба уюшмаларига бирлашиш ҳуқуки

Мехнат фаолиятини амалга ошираётган фуқаролар, шунингдек ўрта маҳсус, касб-хунар таълими, олий таълим ва илмий-тадқиқот муассасаларида таълим олаётган, ўн беш ёшга тўлган шахслар (бундан бўён матнда ходимлар деб юритилади) хеч қандай тафовутсиз ўз танловига кўра ва олдиндан рухсат олмай туриб, ихтиёрий равишда касаба уюшмаларини тузиш ҳуқуқига, шунингдек касаба уюшмаларига уларнинг уставларига риоя этиш шарти билан аъзо бўлиш ҳуқуқига эгадир.

2-боб. Касаба уюшмалари фаолиятининг принциплари

5-модда. Касаба уюшмалари фаолиятининг асосий принциплари

Касаба уюшмалари фаолиятининг асосий принциплари куйидагилардан иборат:

қонунийлик;

ихтиёрийлик;

камситишга йўл кўймаслик;

мустақиллик ва ўзини ўзи бошқариш;

тeng ҳуқуқлилик;

ошкоралик ва очиқлик.

6-модда. Қонунийлик принципи

Касаба уюшмалари ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига, ушбу Қонунга ва бошқа конун хужжатларига сўзсиз риоя этиши ҳамда уларни бажариши шарт.

7-модда. Ихтиёрийлик принципи

Фуқаролар ўз қонуний манфаатларини химоя килиш учун ўз танловига кўра ихтиёрий равишда касаба уюшмаларини тузиш, уларга аъзо бўлиш, касаба уюшмаси фаолияти билан шуғулланиш ва касаба уюшмаларига аъзоликдан чиқиш хукуқига эга.

Касаба уюшмасига аъзо бўлиш ва аъзоликдан чиқиш, шунингдек меҳнат шартномаси бекор қилинганидан кейин касаба уюшмасига аъзоликни саклаб қолиш тартиби ва шартлари тегишли касаба уюшмасининг устави билан тартибга солинади.

Фуқароларнинг касаба уюшмаларига бирлашишга бўлган хукукини амалга оширишга тўсқинлик қилишга, шунингдек уларни касаба уюшмасига аъзо бўлишга ёки аъзоликдан чиқишга мажбурлашга йўл қўйилмайди.

8-модда. Камситишга йўл қўймаслик принципи

Касаба уюшмаларига мансублик ёки мансуб эмаслик фуқароларнинг қонун хужжатларида кафолатланадиган меҳнатга оид, бошка ижтимоий-иктисодий, сиёсий, шахсий хукуклари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини бирор-бир тарзда чеклашга сабаб бўлмайди. Ишга кабул қилишни, ишда кўтарилишни, шунингдек ходим билан меҳнат шартномасини бекор қилишни муайян касаба уюшмасига мансублик, унга аъзо бўлиш ёки аъзоликдан чиқиш билан боғлик қилиб қўйиш тақиқланади.

Ходимнинг касаба уюшмасига аъзо бўлмаслигига ёки аъзоликдан чиқишига доир ёзма ёки оғзаки мажбуриятлари ҳақиқий эмас.

Ўзини касаба уюшмасига мансублиги ёки мансуб эмаслиги белгисига қараб камситилган деб ҳисобловчи шахс камситишни бартараф этиш, етказилган моддий заарарнинг ўрнини қоплаш ва маънавий зиённи компенсация қилиш тўғрисидаги ариза билан судга мурожаат қилиши мумкин.

9-модда. Мустақиллик ва ўзини ўзи бошқариш принципи

Касаба уюшмалари ўз фаолиятида, шу жумладан молиявий фаолиятида давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларидан мустақиллар, улар олдида ҳисобдор эмас ҳамда улар томонидан назорат қилинмайди, бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Касаба уюшмалари мустақил равишда ўз уставларини ишлаб чиқади ва тасдиқлайди, ташкилий тузилмасини белгилайди, касаба уюшмаси органларини сайлайди, ўз фаолиятини ташкил этади, йиғилишлар, шунингдек бошка тадбирлар ўтказади.

10-модда. Тенг хукуклилик принципи

Касаба уюшмаларининг барча аъзолари ушбу Конунда, бошқа норматив-хукукий хужжатларда, касаба уюшмаларининг уставларида ёки локал хужжатларида белгиланган ўз хукуқ ва мажбуриятлари борасида тенгдир.

Касаба уюшмалари тармоққа мансублигидан, худудий жойлашувидан, касаба уюшмалари бирлашмасидаги иштирокидан ёки бошқа белгисидан қатъи назар тенг хукукларга эга.

11-модда. Ошкоралик ва очиқлик принципи

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг фаолияти ошкора ва очиқдир. Касаба уюшмалари томонидан қабул килинадиган уставлар ва низомлар оммавий ахборот воситаларида, Интернет жаҳон ахборот тармоғида, шу жумладан касаба уюшмаларининг расмий веб-сайтларида албатта эълон қилиниши лозим.

3-боб. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг хукукларига риоя этилиши кафолатлари

12-модда. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг фаолиятига аралашмаслик кафолатлари

Давлат касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг хукуклари ва қонуний манфаатлари химоя қилинишини кафолатлайди.

Давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, иш берувчилар касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг хукукларига риоя этилишини таъминлайди. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг фаолиятига аралашишга, шу жумладан уларнинг фаолияти тўғрисида бирор-бир хужжат тақдим этишини талаб қилишга йўл кўйилмайди, бундан конунда назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг фаолиятини давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, иш берувчилар ташаббусига кўра тугатишга йўл кўйилмайди.

13-модда. Касаба уюшмалари фаолиятини давлат томонидан қўллаб-куватлаш

Давлат касаба уюшмалари фаолиятини субсидиялар, грантлар ва ижтимоий буюртмалар шаклида қўллаб-куватлаши мумкин.

Давлат касаба уюшмалари фаолиятини конун хужжатларига мувофик бошқа тарзда ҳам қўллаб-куватлаши мумкин.

14-модда. Касаба уюшмаларининг мулк хуқуки кафолатлари

Касаба уюшмаларининг мулки дахлсизdir ва у конун билан кўрикланади. Касаба уюшмаларининг мол-мулки национализация, реквизиция ва мусодара қилинмайди, бундан конунда назарда тутилган ҳоллар мустасно.

15-модда. Касаба уюшмалари органларига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган ходимлар учун кафолатлар

Куйидагиларга интизомий жазо берилиши мумкин эмас:

касаба уюшмаси органи таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган ходимларга – шу органнинг розилигисиз;

ташкilot бўлинмаларидаги касаба уюшмалари органларининг раҳбарларига – тегишли касаба уюшмаси органининг розилигисиз;

ташкilotдаги касаба уюшмалари органларининг раҳбарларига – тегишли касаба уюшмалари бирлашмасининг розилигисиз.

Касаба уюшмалари органлари таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган шахслар билан меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббусига кўра бекор қилишга меҳнат шартномасини бекор қилишнинг умумий тартибига риоя этишдан ташқари, улар аъзо бўлган касаба уюшмаси органининг розилиги олдиндан олинган ҳолда йўл кўйилади, ташкilot касаба уюшмаси органининг раиси билан меҳнат шартномасини иш берувчининг ташабbusи билан бекор қилишга эса бундан ташқари тегишли касаба уюшмалари бирлашмасининг шундай розилиги олинган тақдирда йўл кўйилади.

Касаба уюшмалари органларининг ишлаб чиқаришдаги ўз ишидан озод этилмаган аъзоларига жамоа шартномасида, келишувида белгиланадиган шартларга кўра меҳнат жамоасининг манфаатларини кўзлаб жамоатчилик вазифаларини бажариши, шунингдек қасаба уюшмасининг йўналиши бўйича қисқа муддатли ўқиши учун ўртacha иш хаки сакланган ҳолда вакт берилади.

Касаба уюшмалари органларининг аъзолари ишлаб чиқаришдаги ишидан касаба уюшмалари томонидан чақириладиган курултойларда, конференцияларда делегат сифатида, шунингдек касаба уюшмаларининг пленумлари ва раёсатлари ишида иштирок этиш вақтига озод килиниб, уларга касаба уюшмасининг маблағлари хисобидан ўртacha иш хаки микдорида ҳак тўланади.

Касаба уюшмасининг уставида назарда тутилган ҳолларда ташкilotларда касаба уюшмасининг ташкilotчилари ёки касаба уюшмаси гурухларининг ташкilotчилари сайланиши мумкин, уларга нисбатан ушбу моддада назарда тутилган кафолатлар татбиқ этилади.

16-модда. Касаба уюшмалари органларига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилган ходимлар учун кафолатлар

Касаба уюшмалари органларидаги сайлаб қўйиладиган лавозимларга сайланганлиги туфайли ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилган ходимларга уларнинг сайлов ваколатлари тугаганидан сўнг аввалги иши (лавозими) берилади, бундай иш (лавозим) мавжуд бўлмаган тақдирда эса ўша ташкилотда ёки ходимнинг розилиги билан бошқа ташкилотда аввалгисига teng бошқа иш (лавозим) берилади.

Касаба уюшмалари органларига сайланган ходимларга тегишли иш (лавозим) бериш имкони бўлмаган тақдирда, улар конун ҳужжатларида, жамоа шартномаларида, келишувларида назарда тутилган имтиёзлардан фойдаланади.

17-модда. Касаба уюшмалари органларига сайланган ходимлар учун меҳнатга оид қўшимча кафолатлар

Касаба уюшмалари органлари таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган ходимларга иш берувчининг ташаббусига кўра интизомий жазо беришга, улар билан меҳнат шартномасини бекор қилишга, шунингдек касаба уюшмалари органлари таркибига сайланган ходимлар билан меҳнатга оид муносабатларни уларнинг сайлов ваколатлари тугаганидан кейин икки йил ичидаги иш берувчининг ташаббусига кўра бекор қилишга маҳаллий меҳнат органининг олдиндан розилигини олмасдан туриб йўл қўйилмайди.

18-модда. Иш берувчининг касаба уюшмалари фаолиятини амалга ошириш учун шарт-шароитлар яратишга доир мажбуриятлари

Иш берувчи:

касаба уюшмаларининг ҳукукларига риоя этиши, уларнинг фаолиятига кўмаклашиши;

ходимларнинг манфаатларига дахлдор карорлар қабул қилингунига қадар касаба уюшмалари билан маслаҳатлашувлар ўтказиши, меҳнат тўғрисидаги конун ҳужжатларида ва норматив ҳужжатларда назарда тутилган холларда эса уларнинг розилигини олиши;

касаба уюшмаларининг таклифларини ўз вактида кўриб чиқиши ва уларга қабул қилинган карорлар хақида ёзма шаклда, сабабларини кўрсатган ҳолда хабар қилиши;

касаба уюшмалари органлари вакилларини улар манфаатларини ифода этаётган ходимларнинг иш жойларига монеликсиз киритиши;

касаба уюшмаларига ходимларнинг ижтимоий-иктисодий ҳукуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган масалалар бўйича зарур ахборотни бепул тақдим этиши;

касаба уюшмалари га ўз вазифаларини бажариши учун зарур шароитларни таъминлаш;

касаба уюшмалари органлари таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган шахсларга касаба уюшмалари га оид мажбуриятларини иш вақтида бажариши учун вакт бериши. Бунда касаба уюшмалари га оид мажбуриятларни бажариш вақти иш ҳафтаси соатлари сонининг 30 фойизидан кам бўлмаслиги керак;

касаба уюшмалари га жамоа шартномасида, келишувида белгиланган мақсадлар учун ва миқдорларда маблағлар ўтказиши;

касаба уюшмасининг аъзолари бўлган ходимларнинг ёзма аризалари мавжуд бўлганда касаба уюшмасининг тегишли хисобварафига ходимларнинг иш ҳакидан ушлаб қолинган касаба уюшмасига аъзолик бадалларини, агар жамоа шартномасида, келишувида шундай қонда назарда тутилган бўлса, ўз вақтида ўтказиши шарт.

**4-боб. Касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини,
бўлинмаларини ҳамда бошланғич касаба уюшмалари
ташкilotларини ташкил этиш, қайта ташкил этиш ва
уларнинг фаолиятини тугатиш тартиби**

**19-модда. Касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини,
бўлинмаларини ва бошланғич касаба уюшмалари
ташкilotларини ташкил этиш**

Касаба уюшмалари ўз фаолиятини жамоат бирлашмаси шаклидаги юридик шахсни ташкил этган ҳолда амалга оширади.

Касаба уюшмалари бир ёки бир нечта ташкилот ходимларининг ташаббусига кўра ташкил этилади.

Касаба уюшмаларининг бўлинмалари, бошланғич касаба уюшмалари ташкilotлари юридик шахс мақоми билан ёки юридик шахс мақомисиз ташкил этилиши мумкин. Касаба уюшмалари ўз бошланғич касаба уюшмалари ташkilotларининг, шу жумладан юридик шахс мақомига эга бўлмаган бошланғич касаба уюшмалари ташkilotларининг хисобини юритади.

Касаба уюшмалари адлия органларида рўйхатдан ўтказилган устав асосида фаолият кўрсатади.

Давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, иш берувчилик касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини ташкил этиш ташаббускорлари, шунингдек уларнинг раҳбар органлари аъзолари бўлиши мумкин эмас.

Касаба уюшмасини, касаба уюшмалари бирлашмасини ташкил этиш ташаббускорлари қурултойни (конференцияни) ёки умумий йигилишни чақиради, унда устав қабул килинади, шунингдек раҳбар органлар тузилади.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, шунингдек юридик шахс бўлган бўлинмалари ҳамда бошланғич касаба уюшмалари ташkilotлари давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан эътиборан ташкил этилган хисобланади.

20-модда. Касаба уюшмасининг, касаба уюшмалари бирлашмасининг устави

Касаба уюшмасининг, касаба уюшмалари бирлашмасининг уставида куйидагилар назарда тутилади:

номи, мақсад ва вазифалари;

ташкилий-хукукий шакли, фаолият кайси худуд доирасида амалга оширилса, ўша худуд;

бирлашаётган ходимларнинг тоифалари ва касбий гуруҳлари;

касаба уюшмаси, касаба уюшмалари бирлашмаси аъзолигига кабул қилиш ва ундан чиқиши (чикариш) шартлари;

аъзолик бадалларини тўлаш тартиби ва уларнинг миқдорлари;

аъзоларнинг хукук ва мажбуриятлари;

тузилмаси ва раҳбар органлари, зарур бўлган тақдирда назораттафтиш органлари;

касаба уюшмалари органларининг ваколати ва уларни шакллантириш тартиби, уларнинг ваколатлари муддатлари, доимий асосда фаолият кўрсатувчи раҳбар органининг жойлашган ери;

пул маблағларини ва бошқа мол-мулкни шакллантириш манбалари, шунингдек уларни бошқариш тартиби;

аъзолар олдида ҳисбот бериш тартиби ва муддатлари;

қайта ташкил этиш ва тугатиш тартиби;

уставга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тартиби.

Касаба уюшмаси, касаба уюшмалари бирлашмаси уставида уларнинг рамзлари тавсифи бўлиши мумкин.

Уставда касаба уюшмаси, касаба уюшмалари бирлашмаси фаолиятига тааллукли бўлган, конун хужжатларига зид бўлмаган бошка коидалар хам назарда тутилиши мумкин.

Касаба уюшмалари бирлашмаси уставининг талаблари касаба уюшмалари бирлашмаси аъзолари бўлган касаба уюшмалари учун мажбурийдир.

21-модда. Касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини, бўлинмаларини ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларини давлат рўйхатидан ўтказиш

Касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини, шунингдек юридик шахс бўлган бўлинмаларини ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларини давлат рўйхатидан ўтказиш адлия органлари томонидан амалга оширилади.

22-модда. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг рамзлари

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари байрокка, тимсолга, рамзий байрокка ва бошка рамзларга эга бўлиши мумкин. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг рамзлари давлат рамзлари билан бир хил бўлмаслиги керак.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг рамзлари уларнинг раҳбар органи томонидан уставга мувофик тасдиқланади ва давлат рўйхатидан ўтказилади.

23-модда. Касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини, бўлинмаларини ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларини қайта ташкил этиш ҳамда уларнинг фаолиятини тугатиш

Касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини, бўлинмаларини ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларини қайта ташкил этиш уставда белгиланадиган улар раҳбар органининг қарорига кўра амалга оширилади.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг фаолиятини тугатиш улар раҳбар органининг қарорига биноан ёки суд тартибида амалга оширилади.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг фаолияти маъмурий тартибида тугатилиши ёки тўхтатиб турилиши мумкин эмас.

5-боб. Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари фаолиятининг иқтисодий асослари

24-модда. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг мол-мулки

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, шунингдек юридик шахс бўлган бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ўз мулкида биноларга, иншоотларга, турар жойларга ва яшаш учун мўлжалланмаган жойларга, асбоб-ускуналарга, инвентарларга, пул маблағларига, шу жумладан чет эл валютасидаги пул маблағларига, қимматли қофозларга ва бошка мол-мулкка эга бўлиши мумкин.

Юридик шахс мақомига эга бўлмаган касаба уюшмасининг бўлинмаси, бошланғич касаба уюшмаси ташкилоти тегишли касаба уюшмаси ёки унинг бўлинмаси ёхуд уларнинг аризасига кўра иш берувчи томонидан ўзига хизмат кўрсатувчи банкда очиладиган маҳсус банк ҳисобварағига эга бўлишга, мазкур ҳисобварақда турган пул маблағларини эркин тасарруф этишга ҳакли. Касаба уюшмаси ташкилотининг маҳсус ҳисобварағидан иш берувчининг мажбуриятлари бўйича ундирувга йўл қўйилмайди.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг иш берувчилар бирлашмаларига (иттифокларига, уюшмаларига) ва сиёсий партияларга бирор-бир молиявий ёрдам кўрсатиши такиқланади.

25-модда. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг мол-мулкини шакллантириш манбалари

Куйидагилар касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг мол-мулкини шакллантириш манбалари бўлиши мумкин:

аъзолик бадаллари;
ихтиёрий мулкий бадаллар ва хайриялар;
тадбиркорлик фаолиятидан тушган тушумлар;
конун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа тушумлар.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошлангич касаба уюшмалари ташкилотлари мол-мулкининг манбалари, уларни шакллантириш ва улардан фойдаланиш тартиби уларнинг таъсис хужжатларида белгиланади.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошлангич касаба уюшмалари ташкилотларининг мол-мулкини шакллантириш манбаларидан олинган маблағлардан уларнинг таъсис хужжатларида белгиланган мақсадларга эришиш ва вазифаларни ҳал этиш учун фойдаланилади.

26-модда. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг тадбиркорлик фаолияти

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, шунингдек юридик шахс бўлган бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ўз таъсис хужжатларида белгиланган тегишли мақсад ҳамда вазифалари доирасида тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиши мумкин.

**6-боб. Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг,
бўлинмаларининг ва бошланғич касаба уюшмалари
ташкилотларининг хукуқлари**

**27-модда. Ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва
манфаатларини ҳимоя қилиш масалаларини ҳал
қилишда иштирок этишга бўлган хукуқ**

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари аҳоли бандлигини таъминлаш, ишдан озод этилаётган ходимларни ҳимоя қилиш масалаларини, шунингдек ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга доир бошқа масалаларни ҳал қилишда иштирок этиш хукуқига эга.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ходимларнинг меҳнат хукукларини ҳимоя қилиб судга даъво аризаси, шунингдек суд буйруғини чиқариш тўғрисидаги ариза билан мурожаат қилишга ҳакли.

**28-модда. Норматив-хукуқий хужжатлар ва техник жиҳатдан
тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар
лойиҳаларини ишлаб чиқишида иштирок этишга
бўлган хукуқ**

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган норматив-хукуқий хужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишида иштирок этиш хукуқига эга.

Ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларига дахлдор бўлган норматив-хукуқий хужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар лойиҳалари мажбурий тартибда тегишли касаба уюшмаси ёки касаба уюшмалари бирлашмаси билан келишиб олиниши шарт.

**29-модда. Жамоа музокараларини олиб боришга ҳамда
жамоа шартномалари ва келишувларини
тузишига бўлган хукуқ**

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари манфаатлари улар томонидан ифода этилаётган ходимлар номидан жамоа музокараларини олиб боришга, жамоа шартномалари ва келишувларини тузишига бўлган устувор хукукка эгадир.

Иш берувчининг вакили бўлган шахсларнинг ходимлар номидан жамоа музокараларини олиб бориши ҳамда жамоа шартномалари ва келишувларини тузиши тақиқланади.

30-модда. Бандликка кўмаклашиш соҳасидаги хуқуклар

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари давлат бандлик дастурларини ишлаб чиқишида иштирок этиш, бандликни таъминлаш, шу жумладан янги иш ўринларини ташкил қилиш ва мавжудларини саклаб қолиш, ташкилотларнинг фаолиятини яхшилаш, ходимларнинг оммавий равишида ишдан озод этилишининг олдини олиш бўйича чора-тадбирларни таклиф этиш хуқукига эга.

Иш берувчи ходимларнинг манфаатларини ифода этувчи тегишли касаба уюшмасига ёки касаба уюшмалари бирлашмасига ходимларнинг оммавий равишида ишдан озод этилиши эҳтимоли тўғрисида ўз вактида, камида икки ой олдин ахборот тақдим этади ва ишдан озод этиш оқибатларини юмшатишга қаратилган маслаҳатлашувлар ўтказади.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари иш берувчининг ходимларни оммавий равишида ишдан озод этиш тўғрисидаги қарорини олти ойгача бўлган муддатга тўхтатиб туриш ҳакидаги таклифларни маҳаллий давлат хокимияти органлари кўриб чикиши учун киритиш хуқукига эга.

Жамоа шартномасида ёки келишувида назарда тутилган ҳолларда, тегишли касаба уюшмасининг ёки бошлангич касаба уюшмаси ташкилотининг олдиндан розилигини олмасдан туриб меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббусига кўра бекор қилишга, агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, йўл қўйилмайди.

31-модда. Ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш соҳасидаги хуқуклар

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари инсоннинг муносиб ҳаёт кечиришини ва эрkin ривожланишини таъминловчи шарт-шароитлар яратишга қаратилган ижтимоий дастурларни шакллантириша, ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқишида, турмуш даражасининг асосий мезонларини ва тириклилик учун зарур бўлган нарсаларнинг энг кам микдорини белгилашда иштирок этиш хуқукига эга.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошлангич касаба уюшмалари ташкилотлари ташкилотларни қайта ташкил этиш ёки тугатиш чоғида тугатиш комиссияларининг ишида иштирок этишга ҳакли.

32-модда. Ахборот олишга бўлган хукуқ

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошлангич касаба уюшмалари ташкилотлари ўз устав фаолиятини амалга ошириш учун давлат органларидан, уларнинг мансабдор шахсларидан, иш берувчилардан ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатлари масалалари юзасидан бепул ахборот олиш хукукига эга.

33-модда. Мехнатни муҳофаза қилиш соҳасидаги хуқуқлар

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари бўйича давлат дастурларини шакллантиришда иштирок этиш хуқуқига эга.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасида:

ташкилотларнинг раҳбарларидан ва бошқа мансабдор шахсларидан меҳнат шароитлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида, шунингдек ишлаб чиқаришдаги барча баҳтсиз ҳодисалар ва касб касалликлари ҳакида ахборот олиш;

ишлаб чиқаришдаги баҳтсиз ҳодисалар ва касб касалликларини текширишда иштирок этиш;

ходимларнинг ҳаёти ва соглигига хавф туғилган ҳолларда ишларни тўхтатиб туриш тўғрисида, шунингдек меҳнатни муҳофаза қилиш талабларининг бузилишларини бартараф этиш ҳакида иш берувчига таклифлар киритиш;

меҳнатни муҳофаза қилишнинг холатини ўрганиш, иш берувчиларнинг жамоа шартномалари ва келишувларида назарда тутилган меҳнатни муҳофаза қилишга доир мажбуриятларининг бажарилишини назорат қилиш;

лойиҳалаштирилаётган, қурилаётган, реконструкция килинаётган ва фойдаланилаётган ишлаб чиқариш объектларида меҳнат шароитларининг хавфсизлиги экспертизасида, шунингдек лойиҳалаштирилаётган ва фойдаланилаётган ишлаб чиқариш воситаларининг хавфсизлиги экспертизасида иштирок этиш;

ишлаб чиқариш объектларини ва ишлаб чиқариш воситаларини синовлардан ўтказиш ҳамда фойдаланишга қабул қилиш бўйича комиссияларнинг ишида мустакил экспертлар сифатида иштирок этиш;

тиббий-меҳнат эксперт комиссияси мажлисларида иштирок этиш;

техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар ва меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари бўйича норматив-хукукий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқиша иштирок этиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш талабларини бузганликда, ишлаб чиқаришдаги баҳтсиз ҳодисалар фактларини яширганликда айбор бўлган шахсларни жавобгарликка тортиш тўғрисидаги талаблар билан тегишли органларга мурожаат этиш;

ходимнинг меҳнат мажбуриятларини бажариши билан боғлиқ ҳолда майиб бўлиши ёки соглигига бошқача тарзда шикаст етказилиши туфайли етказилган заарарнинг ўрнини қоплаш ҳамда ходимларнинг соглиги ва меҳнатини муҳофаза қилишга бўлган хукуклари камситилган бошқа ҳолларда ходимнинг хукукини ҳимоя қилиб судга мурожаат қилиш хуқуқига эга.

34-модда. Жамоатчилик назоратини амалга ошириш соҳасидаги хуқуклар

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари иш берувчилар томонидан ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хуқуқ ва манфаатларига таалукли бўлган норматив-хуқуқий хужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар, шунингдек жамоа шартномалари ва келишувлари талабларига риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини иш ўринларида амалга ошириш хуқуқига эга.

35-модда. Мехнат низоларини кўриб чиқиша ходимларнинг манфаатларини химоя қилишга бўлган хуқуқ

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари қонун хужжатларида ташкил этилиши ҳамда фаолият кўрсатиши тартиби белгиланадиган меҳнат низолари бўйича комиссияларнинг ишида иштирок этиш хуқуқига эга.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари жамоавий меҳнат низоларини тартибга солишда иштирок этиш хуқуқига эга.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хуқуқ ва манфаатларини химоя қилиш учун юридик ҳамда бошқа хизматларни ташкил этиши, шунингдек шартнома асосида тегишли мутахассисларни жалб қилиши мумкин.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ташкилотларнинг раҳбарларига ҳамда бошқа мансабдор шахсларига ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хуқуқ ва манфаатларига таалукли бўлган норматив-хуқуқий хужжатларнинг ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатларнинг аниқланган бузилишларини бартараф этиш тўғрисида кўриб чиқилиши мажбурий бўлган кўрсатмалар киритишга, шунингдек ташкилотларнинг раҳбарларига мазкур коидабузарликларда айбдор бўлган шахсларни интизомий жавобгарликка тортиш хақида такдимномалар киритишга хақли.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари меҳнатга оид хуқукий муносабатлардан келиб чиқувчи талаблар бўйича даъволар билан қонун хужжатларида белгиланган тартибда мурожаат қилиш чоғида судларда давлат божини тўлашдан озод этилади.

36-модда. Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларини тузишда ва уларнинг ижросини мониторинг қилишда иштирок этишга бўлган ҳуқуқ

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари Ўзбекистон Республикасининг ходимлар ижтимоий-иктисодий ҳуқуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган халқаро шартномаларини тузишда ҳамда уларнинг ижросини мониторинг қилишда иштирок этиши мумкин,

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари тегишли давлат органларининг, улар мансабдор шахсларининг, иш берувчиларнинг ходимлар ижтимоий-иктисодий ҳуқуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари ижро этилиши тўғрисидаги ахборотини эшлишга ҳақли.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари бошқа мамлакатларнинг касаба уюшмалари билан ҳамкорлик қилиш, халқаро ва бошқа касаба уюшмалари бирлашмаларига, ташкилотларига аъзо бўлиш ҳукуқига эга.

7-боб. Жамоатчилик назоратини амалга ошириш

37-модда. Жамоатчилик назоратининг обьекти

Давлат органларининг, улар мансабдор шахсларининг, иш берувчиларнинг:

ходимларнинг ижтимоий-иктисодий ҳуқуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган норматив-ҳуқукий хужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар ижросини тъминлашга;

жамоа шартномалари ва келишувларини бажаришга, ижтимоий шериклик доирасида амалга ошириладиган лойиҳалар ҳамда дастурларни рўёбга чиқаришга доир фаолияти жамоатчилик назорати обьектидир.

38-модда. Мурожаатлар ва сўровлар

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари давлат органларига, уларнинг мансабдор шахсларига, иш берувчиларга, уларнинг бирлашмаларига (иттифоқларига, уюшмаларига) аризалар, шикоятлар ва таклифлар билан мурожаат қилишга, уларга сўровлар юборишга ҳақли.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари олинган ахборотни давлат органларининг, иш берувчиларнинг, улар бирлашмаларининг (иттифоқларининг, уюшмаларининг), ташкилотлар коллегиал бошқарув органларининг вакиллари иштирокида муҳокама қилишга ҳақли.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларини ҳимоя килиш учун зарур бўлган маълумотномаларни ҳамда бошқа ҳужжатларни давлат органларидан сўраб олишга, шунингдек сўралган ҳужжатларни ёки уларнинг тасдиқланган кўчирма нусхаларини бериши шарт бўлган ташкилотлардан сўраб олишга хакли.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг, бўлинмаларининг, бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг ахборотга бўлган хукуки, агар мазкур ахборот қонунда белгиланган тартибда шахсга доир маълумотлар ёхуд давлат сирларини ёки қонун билан кўриқланадиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотлар жумласига киритилган бўлса, чекланиши мумкин.

39-модда. Давлат органларининг, иш берувчиларининг, улар бирлашмаларининг (иттифоқларининг, уюшмаларининг) очик ҳайъат мажлисларида иштирок этиш

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари давлат органларининг, иш берувчиларининг, улар бирлашмаларининг (иттифоқларининг, уюшмаларининг) очик ҳайъат мажлисларида иштирок этиш хукукига эга бўлиб, мазкур органлар ўз очик ҳайъат мажлисларида уларнинг иштирок этиши учун шарт-шароитлар яратиши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мажкамасининг мажлисларида ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган масалалар кўриб чиқилаётганда касаба уюшмаларининг энг оммавий бирлашмаси вакили таклиф этилади.

40-модда. Жамоатчилик муҳокамаси

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган норматив-хукукий ҳужжатлар, техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар, давлат органлари, иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари (иттифоқлари, уюшмалари) қарорлари лойихаларининг жамоатчилик муҳокамаларини ўтказиши мумкин.

41-модда. Жамоатчилик эшитуви

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларига дахлдор бўлган норматив-хукукий ҳужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабларини бажариш бўйича давлат органларининг, улар мансабдор шахсларининг, иш берувчиларнинг фаолиятига тааллукли бўлган масалаларни муҳокама қилиш мақсадида жамоатчилик эшитувларини ўтказиши мумкин.

Бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манбаатларига дахлдор бўлган норматив-хукукий хужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар талабларини бажариш бўйича иш берувчиларнинг фаолиятига тааллуқли бўлган масалаларни муҳокама қилиш мақсадида жамоатчилик эшитувларини ўтказиши мумкин.

Жамоатчилик эшитувлари давлат органларининг, иш берувчиларнинг, улар бирлашмаларининг (иттифоқларининг, уюшмаларининг), фуқаролик жамияти бошқа институтларининг вакиллари ва касаба уюшмаларининг аъзолари иштирокида ўтказилиши мумкин.

42-модда. Жамоатчилик мониторинги

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манбаатларига тааллуқли бўлган норматив-хукукий хужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар, шунингдек жамоа шартномалари ва келишувлари ижросининг жамоатчилик мониторингини ўтказиши мумкин.

43-модда. Жамоатчилик экспертизаси

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манбаатларига тааллуқли бўлган норматив-хукукий хужжатлар, техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар, давлат органларининг, иш берувчиларнинг, улар бирлашмаларининг (иттифоқларининг, уюшмаларининг) карорлари лойиҳаларини, шунингдек жамоа шартномалари ва келишувлари лойиҳаларини жамоатчилик экспертизасидан ўтказиши мумкин.

Касаба уюшмаси, касаба уюшмаларининг бирлашмаси норматив-хукукий хужжат, техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжат лойиҳасининг мазмунидан умуман ёки унинг бирор-бир қисмидан норози бўлган такдирда, норматив-хукукий хужжатни, техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатни қабул қилувчи органга тегишли хulosса киритишга ҳакли.

Касаба уюшмасининг, касаба уюшмалари бирлашмасининг ходимлар хукуқ ва қонуний манбаатларига тўсқинлик қилувчи ёки уларни чекловчи норматив-хукукий хужжатларга, техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатларга ўзгартиш ва кўшимчалар киритиш, шунингдек бундай хужжатларни ўз кучини йўқотган деб топиш зарурлиги тўғрисидаги тавсиялари ва ёзма сўровлари қўриб чиқилиши шарт бўлиб, уларни қўриб чиқиш натижалари ҳакидаги асосли хulosалар кейинчалик касаба уюшмасига, касаба уюшмаларининг бирлашмасига юборилади.

Иш берувчиларнинг карорлари, жамоа шартномалари ва келишувлари лойихаларининг жамоатчилик экспертизаси касаба уюшмаларининг бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари томонидан ҳам амалга оширилиши мумкин.

44-модда. Касаба уюшмаларининг инспекцияларини тузиш

Ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган норматив-хукукий хужжатларга ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатларга риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш максадида касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг ва бўлинмаларининг тузилмасида касаба уюшмаларининг тегишли инспекторлари фаолият кўрсатадиган инспекциялар (бундан буён матнда касаба уюшмаларининг инспекциялари деб юритилади) тузилиши мумкин.

Касаба уюшмаларининг инспекцияси тўғрисидаги низом тегишли касаба уюшмаси ёки касаба уюшмалари бирлашмаси томонидан тасдиқланади.

45-модда. Касаба уюшмаларининг инспекторлари хукуқ ва мажбуриятлари

Касаба уюшмаларининг инспекторлари ўз фаолиятини амалга ошириш чоғида:

давлат органларидан, ташкилотлардан, уларнинг мансабдор шахсларидан, иш берувчилардан, уларнинг бирлашмаларидан (иттифокларидан, уюшмаларидан) ўз вазифаларини бажариш учун зарур бўлган маълумотномаларни ва бошқа хужжатларни, статистик маълумотларни ҳамда бошқа ахборотни сўраш ва бепул олиш;

судларда ва меҳнат низоларини кўриб чиқадиган бошқа органларда ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш учун ўз ташаббусига кўра ёхуд ходимларнинг илтимосига биноан вакиллар сифатида иштирок этиш;

ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хукуқ ва манфаатларига тааллукли бўлган норматив-хукукий хужжатларга ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатларга риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш максадида, шунингдек касаба уюшмаси аъзоларининг мурожаатлари асосида ташкилотларга, иш жойларига бориш;

ходимларнинг меҳнат мажбуриятларини бажариши билан боғлик бўлган ишлаб чиқаришдаги баҳтсиз ҳодисаларни ва уларнинг соглиғига бошқача тарзда шикаст етганилигини ҳамда касб касалликларини текширишда белгиланган тартибда иштирок этиш хукукига эга.

Касаба уюшмаларининг инспекторлари:

қонун хужжатлари талабларига риоя этиши;

ташкилотларнинг молия-хўжалик фаолиятига аралашмаслиги;

ўз вазифаларини амалга ошириш чоғида танишиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш ёки тижорат сирини ташкил этувчи маълумотларни ошкор этмаслиги, шу жумладан лавозимидан кетганидан кейин ҳам ошкор этмаслиги;

тегишли касаба уюшмаси органига ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хуқук ва манфаатларига тааллуқли бўлган норматив-хуқукий хужжатлар ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатларнинг бузилишларини аниқлаганда, шунингдек мазкур қоидабузарликларни бартараф этиш ҳамда уларнинг олдини олиш бўйича кўрилган чора-тадбирлар тўғрисида ҳар чоракда ахборотни тақдим этиши шарт.

Касаба уюшмаларининг инспекторлари томонидан тақдим этиладиган ахборот тегишли касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари томонидан умумлаштирилди ва уларнинг расмий веб-сайтларида, шунингдек, зарур бўлган холларда, бошқа манбаларда ҳар йили, келгуси йилнинг 1 майдан кечиктирмай эълон қилиниши лозим.

Касаба уюшмаларининг инспекторлари қонун хужжатларига мувофиқ бошқа хуқуларга ҳам эга бўлиши ҳамда уларнинг зиммасида бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин.

46-модда. Жамоатчилик назоратининг натижалари

Жамоатчилик назоратининг натижалари бўйича баённома, хulosा, маълумотнома, кўрсатма, тақдимнома шаклидаги ёхуд қонун хужжатларида назарда тутилган бошқа шаклдаги якуний хужжат тайёрланади.

Якуний хужжатда баён этилган ахборот, тавсиялар ва тақлифлар давлат органлари ҳамда иш берувчилар томонидан мажбурий тартибда кўриб чикилади ва улар юзасидан қарорлар қабул қилинади. Давлат органлари ва иш берувчилар кўриб чикиш натижалари ҳақида тегишли касаба уюшмаларини, уларнинг бирлашмаларини хабардор қиласди.

Иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари (иттифоқлари, уюшмалари), ижро этувчи ҳокимият органлари томонидан жамоа шартномасининг, келишувининг шартлари бузилган тақдирда, касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари уларга бу қоидабузарликларни бартараф этиш тўғрисида тақдимнома юборишга ҳакли бўлиб, тақдимнома бир хафталик муддатда кўриб чикилади. Бу қоидабузарликларни бартараф этиш рад қилинган ёки белгиланган муддатда келишувгага эришилмаган тақдирда, келишмовчиликлар қонун хужжатларига мувофиқ кўриб чикилади.

Ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хуқук ва манфаатларига тааллуқли бўлган норматив-хуқукий хужжатлар ва техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатлар талабларининг бузилиши фактлари аниқланган тақдирда, касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари материалларни Давлат меҳнат инспекциясига ёки хуқукни муҳофаза қилувчи органларга юборишга ҳакли.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари жамоатчилик назорати натижаларини эълон қилишга ҳакли.

8-боб. Мехнат соҳасидаги ижтимоий шериклик

47-модда. Мехнат соҳасидаги ижтимоий шериклик ва унинг асосий принциплари

Мехнат соҳасидаги ижтимоий шериклик – касаба уюшмалари (касаба уюшмаларининг бирлашмалари) тимсолида ходимлар, иш берувчилар (иш берувчиларниң бирлашмалари (иттифоклари, уюшмалари), давлат органлари ўртасида ходимларининг, иш берувчиларниң ва давлатниң ижтимоий-мехнат муносабатларини тартибга солиш масалалари бўйича манфаатларини келишиб олишни таъминлашга қаратилган ўзаро ҳамкорликдир.

Касаба уюшмалари ва иш берувчилар, уларниң бирлашмалари (иттифоклари, уюшмалари), давлат органлари ўртасидаги ижтимоий шериклик тенг ҳуқуқлилик, вакилларниң ваколатлилиги, тарафларниң манфаатларини ҳурмат килиш ва ҳисобга олиш, мажбуриятлар кабул қилишнинг ихтиёрийлиги принциплари асосида қурилади.

48-модда. Мехнат соҳасидаги ижтимоий шериклик тарафлари

Куйидагилар меҳнат соҳасидаги ижтимоий шериклик тарафлари: касаба уюшмалари, уларниң бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари тимсолида ходимлар; иш берувчилар, уларниң бирлашмалари (иттифоклари, уюшмалари); давлат органлари.

49-модда. Ижтимоий-мехнат масалалари бўйича комиссиялар

Мехнат муносабатлари тартибга солинишини таъминлаш, жамоа музокараларини, маслаҳатлашувларини олиб бориш, жамоа шартномаларининг ва келишувларининг лойихаларини тайёрлаш, уларни тузиш, шунингдек уларниң бажарилиши устидан тенг ҳуқуқлилик асосида назоратни ташкил этиш учун тарафларниң карорига биноан зарур ваколатлар берилган ижтимоий-мехнат масалалари бўйича комиссиялар тузилади.

Республика даражасида доимий асосда фаолият кўрсатувчи ижтимоий-мехнат масалалари бўйича уч томонлама комиссия тузилади. Касаба уюшмалари республика бирлашмаларининг, иш берувчилар республика бирлашмаларининг (иттифокларининг, уюшмаларининг), Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг, манфаатдор вазирликларниң, давлат кўмиталари ва идораларниң вакиллари комиссия аъзолари хисобланади.

Тармок даражасида доимий асосда фаолият кўрсатувчи ижтимоий-мехнат масалалари бўйича комиссиялар тузилади. Касаба уюшмалари тармок бирлашмаларининг, иш берувчилар тармок бирлашмаларининг (иттифокларининг, уюшмаларининг) вакиллари, тарафларниң таклифи бўйича эса – Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигининг ҳамда бошқа манфаатдор вазирликларниң, давлат кўмиталари ва идораларниң вакиллари ҳам комиссиялар аъзолари хисобланади.

Худудий даражада доимий асосда фаолият кўрсатувчи ижтимоий-мехнат масалалари бўйича уч томонлама комиссиялар тузилади. Касаба уюшмалари худудий бирлашмаларининг, иш берувчилар худудий бирлашмаларининг (иттифоқларининг, уюшмаларининг) вакиллари, шунингдек маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг ва бошқа манфаатдор давлат органларининг вакиллари комиссиялар аъзолари ҳисобланади.

Ташкилотлар даражасида жамоа музокараларини олиб бориш учун бошланғич касаба уюшмалари ташкилотининг вакилларидан ва иш берувчининг вакилларидан иборат икки томонлама комиссиялар тузилади.

50-модда. Мехнат соҳасидаги ижтимоий шериклик шакллари

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ижтимоий шерикликни қуидаги шаклда амалга ошириши мумкин:

жамоа шартномалари, келишувлари лойиҳаларини тайёрлаш ва уларни тузиш, шунингдек жамоа шартномаларига, келишувларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш бўйича жамоа музокаралари ўтказиш;

жамоа шартномалари ва келишувларининг бажарилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш;

ташкилотларнинг локал хужжатлари лойиҳаларини келишиб олиш;

ходимларнинг ижтимоий-иктисодий хуқук ва манфаатларини ҳимоя қилиш масалалари юзасидан тарафларнинг ўзаро маслаҳатлашувлари;

ташкилотларни ижтимоий-иктисодий ривожлантириш дастурларини ишлаб чикиш ва амалга оширишда иштирок этиш;

давлат органлари хузуридаги тегишли жамоатчилик кенгашларида иштирок этиш.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ижтимоий шерикликда конун хужжатларида тақиқланмаган бошқа шаклларда ҳам иштирок этишга ҳакли.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари, бўлинмалари ва бошланғич касаба уюшмалари ташкилотлари ижтимоий шериклик доирасида ҳамкорликдаги тадбирларни ўтказиш ташаббуси билан чикиши, уларни ташкил этиши, шунингдек уларда иштирок этиши мумкин.

9-боб. Якунловчи қоидалар

51-модда. Низоларни ҳал этиш

Касаба уюшмаларининг фаолияти соҳасидаги низолар конун хужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади.

52-модда. Касаба уюшмалари тўғрисидаги конун хужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

Касаба уюшмалари тўғрисидаги конун хужжатларини бузганликда айбдор шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

53-модда. Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун хужжатларини ўз кучини йўқотган деб топиш

Куйидагилар ўз кучини йўқотган деб топилсин:

1) Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 2 июлда қабул қилинган «**Касаба уюшмалари, уларнинг хукуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида**»ги 638–ХII-сонли Конуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 йил, № 9, 344-модда);

2) Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1992 йил 2 июлда қабул қилинган «**Касаба уюшмалари, уларнинг хукуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида**»ги Ўзбекистон Республикаси Конунини амалга киритиш хақида»ги 639–ХII-сонли Қарори (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 йил, № 9, 345-модда);

3) Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 7 декабрда қабул қилинган «**Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун хужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида**»ги 320–II-сонли Конунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 2002 йил, № 1, 20-модда) 1 бўлими;

4) Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 28 ноябрда қабул қилинган «**Касаба уюшмалари, уларнинг хукуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида**»ги Ўзбекистон Республикаси Конунига ўзгартишлар киритиш хақида»ги ЎРҚ–413-сонли Конуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2016 йил, № 11, 354-модда);

5) Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралда қабул қилинган «**Хавфсизлик ва мудофаа соҳасидаги баъзи давлат органларининг фаолияти такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун хужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида**»ги ЎРҚ–522-сонли Конунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2019 йил, № 2, 47-модда) 6-моддаси.

54-модда. Ушбу Конуннинг ижросини, етказилишини, мохияти ва аҳамияти тушунтирилишини таъминлаш

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва бошқа манбаатдор ташкилотлар ушбу Конуннинг ижросини, ижрочиларга етказилишини ҳамда мохияти ва аҳамияти аҳоли ўртасида тушунтирилишини таъминласин.

55-модда. Конун хужжатларини ушбу Конунга мувофиқлаштириш

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:
хукумат карорларини ушбу Конунга мувофиқлаштиrsин;
давлат бошқаруви органлари ушбу Конунга зид бўлган ўз норматив-хукуқий хужжатларини кайта кўриб чиқишлиари ва бекор қилишиларини таъминласин.

56-модда. Ушбу Қонуннинг кучга кириши

Ушбу Қонун расмий эълон қилинган кундан эътиборан уч ой ўтгач кучга киради.

Ўзбекистон Республикасининг
Президенти

Ш. Мирзиёев

Тошкент шаҳри,
2019 йил 6 декабрь
№ ЎРҚ-588